

İŞ KAZALARINDA MALİ KAYIPLAR

Bilgin BALCI¹,
Prof.Dr. Ertuğrul TAÇKIN²
Eylem Özlem BALCI³
Aylin YERDEN⁴

ÖZET

Küreselleşme sonucu, sanayileşmenin getirdiği tehlikeler, gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere transfer edilmeye başlamıştır. İş kazası ve meslek hastalığı neticesinde ölen ve iş göremez işçi sayısı, iş günü kayıpları, bu iş kazası ve meslek hastalıklarının Gayri Safi Mili Hasıladan ülkeye kaybettiği pay göz önüne alındığında iş sağlığı ve güvenliği konusu sadece işyeri ve çalışan düzeyinde değil toplumun genelini doğrudan ilgilendiren ve aynı zamanda ülkeler için de ulusal ve uluslararası düzeyde ele alınması gereken öncelikli bir başlık olmuştur. Bu bağlamda 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 30 Haziran 2012 tarihli, 28839 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun en önemli özelliği Türkiye’de ilk defa iş sağlığı ve güvenliğinin müstakil bir kanunla düzenlenmesidir. Günümüzde işletmeler verimliliği artırırken sürekli maliyetleri azaltma savaşındadırlar. Bu çalışmadaki amacımız iş kazaları sonucunda meydana gelen mali kayıpların neler olduğu ve bu kayıpların parasal değer olarak nasıl hesaplandığını araştırmaktır.

Anahtar Kelimeler: İş Kazaları, Mali Kaybı, İş Kazası Analizleri

FINANCIAL LOSS IN LABOR ACCIDENTS

ABSTRACT

As a result of globalization ,the dangers brought by industrialization have begun to be transferred from developed countries to developing countries. When it is considered percentage lost from national income due to occupational diseases, loss of working days the number of workers unable to work and the numbers of worker died as a result of accidents at work, not only at level of workplace and employee but also at the level of national and international directly related to society as a whole and also for the countries need to be addressed was a priority topic. In this sense, the Occupational Health and Safety Act numbered 6331 of 30 June 2012 , entered into force by being published in the Official Gazette numbered 28839. The most important feature of this law is occupational health and safety in Turkey for the first time organized with an independent law.in this days and time, businesses have tried to reduce costs while increasing productivity. Our aim in this study is to investigate what are the financial losses and how to calculate the monetary value of these losses as a result of accidents at work.

Key Words: Occupational Accidents, Loss of Financial, Analyses of Occupational Accident

¹ Mühendislik Fakültesi İş Sağlığı ve Güvenliği YL, Marmara Üniversitesi, bilginbalci62@gmail.com

² Marmara Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, ertugrul.tackin@marmara.edu.tr

³ Marmara Üniversitesi, UZEM, eylem.balci@marmara.edu.tr

⁴ Marmara Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi İş Sağlığı ve Güvenliği YL, aylinyrdn@gmail.com

1. GİRİŞ

Küreselleşme sermayenin sınır tanımaksızın tüm ülkelere yayılabildiği ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal bir süreçtir. Belirtilen süreçte, gelişmiş ülkeler, teknolojik üstünlüğü korumak, kar getirici faaliyetlerin önünü açmak ve sermayenin ülkeler arasında dolaşımı kolaylaştırmakta ve sermayenin güvenliğini sağlamaktadır (Koray,2001:39). Küreselleşme iş sağlığı ve güvenliği açısından gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri farklı boyutlarda etkilemektedir (Rantanen vd., 2010:168). Küreselleşme sürecinde artan sermaye akıcılığı, kamu makamları ve işletmelerin pazarlık gücünü arttırmaktadır. (Erdut, 2004:25).

İş kazaları ve meslek hastalıkları, çalışma hayatının en önemli sorun alanları arasındadır. Uluslararası Çalışma Örgütü, 2003 yılında dünya genelinde 358,000'i ölümlü, 337 milyonu yaralanmalı, iş kazası meydana geldiğini ve 1,95 milyon insanın da meslek hastalıkları sonucu öldüğünü tahmin etmektedir (ILO, 2009:2). İş kazaları ve meslek hastalıklarının ekonomik maliyeti dünya milli gelirinin %5'ine ulaşmaktadır (ILO, 2009:2).

Dünyada 2003 yılı itibariyle 360,000 ölümlü iş kazası meydana gelmiş ve 2002 yılında 2 milyon civarında kişi, işe bağlı hastalıklar sonucu hayatını kaybetmiştir. Her gün 960,000'den fazla insanın iş kazası sonucu yaralandığı ve 5,330 çalışanın meslek hastalığı sonucu hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir (Hämäläinen ve arkadaşları, 2009:125).

ILO tarafından yapılan çalışmalara göre iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan ekonomik kayıp küresel gayri safi hasılanın %4'u olarak tahmin edilmektedir. Yine bu oran gelişmekte olan her ulkenin kendi gayri safi hasılasının %4' u olarak hesaplanmaktadır. (ILO, 2008).

2. İŞ KAZASI

İş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu meydana gelen ölüm, sakat kalma ve maddi kayıplar dünyada ürkütücü boyutlara ulaşmıştır. ILO rakamlarına göre dünyada her yıl meydana gelen yaklaşık 250 milyon iş kazasında 350 bin; kirlilik, toksik materyal ve süreçler sebebiyle oluşan 160 milyon hastalıktan bir milyon insan ölmektedir (<http://laborsta.ilo.org>). Günümüzde dünya ölçeğinde, her saniyede üç işçi iş kazaları sonucunda yaralanmakta ve her üç dakikada bir işçi ölmektedir. (Kuru,2007:5)Bu nedenle dünya gelirinin 1.2trilyon doları kaybedilmektedir. Mesleki kaza ve hastalıkların yarattığı kayıplar, endüstrileşmiş ülkelerde bile ulusal hasılların % 4-5'ini bulmaktadır. Dünyada çalışan toplam 3 milyar işçinin % 80'inden fazlası temel iş sağlığı hizmetlerinden yoksun durumdadır. (<http://www.who.int>)

Uluslararası Çalışma Örgütü verilerine göre endüstrileşmiş ülkelerde iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyetinin, bu ülkelerin Gayrı Safi Yurt İçi Hasıllarının (GSYİH) %1'i ila %3'ü oranında değiştiği belirtilmektedir. Gelişmekte olan ülkeler için ise bu kayıplarının GSYİH larının yüzde 4'ü kadar olduğu tahmin edilmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) verilerine göre; ülkemizde iş kazalarının yıllık maliyetinin 35 milyar TL. olduğunun belirlenmiştir. SGK verilerine göre 2009 yılında 9.030.202 sigortalı işçiden 64.316'sı iş kazası geçirmiş, bunlardan 1.171'i hayatını kaybetmiştir. Bu kayıpların sonucu 1.589.116 iş günü kaybı söz konusudur (TMMOB, 2011:11).

Dünya Sağlık Teşkilatı (WHO) iş kazasını, “önceden planlanmamış, çoğu zaman yaralanmalara, makina ve teçhizatın zarara uğramasına veya üretimin bir süre durmasına yol açan olay” olarak tanımlamaktadır (Özkılıç,2005),(DDK,2008).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ise iş kazasını,"belirli bir zarar veya yaralanmaya yol açan, önceden planlanmamış beklenmedik bir olay" şeklinde tanımlamıştır (Özkılıç,2005),(DDK,2008).

İş kazası “işçinin iş süresince çalışma şartları, işin nitelik ve yürütümü ya da kullanılan makina, araç, gereç ve malzeme nedeniyle uğradığı iş gücünün tamamını ya da bir bölümünü yitirdiği bir olay” şeklinde anlatılmaktadır (Tekelioğlu,1994:31).

İş kazası, sigortalıya, “işyerinde veya işyeri dışında olmakla beraber, işverenin otoritesi altında bulunduğu sırada yaptığı iş veya işin gereği nedeniyle aniden ve dıştan gelen ve onu bedence veya ruhça zarara uğratan olaydır” (Kutal,Erhan,1997:456).

5510 sayılı kanun; İş kazasının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması

MADDE 13- İş kazası;

- a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle veya görevi nedeniyle, sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş veya çalışma konusu nedeniyle işyeri dışında,
- c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- d) Emziren kadın sigortalının, çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaydır.

Yapılan araştırmalarda iş kazasının bir çok tanımına ulaşılmıştır. Bu tanımlar incelendiğinde WHO, ILO ve Tekelioğlu'nun tanımlarında iş kazasının önceden planlanmamış, çalışma ortamına ve çalışana zarar ve yaralanmaya neden olan olay olarak tanımlanmaktadır.

Kutal,Erhan ve 5510 sayılı kanunumuza göre ise iş kazası sadece çalışanın zarar gördüğü olaylar olarak tanımlanmaktadır.

Bu tanımlar arasındaki farklılık oldukça dikkat çekici ve önemlidir. 5510 sayılı kanunumuza göre iş yerlerinde meydana gelen ve makine, teçhizat, ortam vb. yapıların zarar gördüğü olaylar iş kazası kapsamına alınmamaktadır.

3. MALİ KAYIPLAR

ILO tarafından yapılan çalışmalara göre iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan ekonomik kayıp küresel gayri safi hasılanın %4'u olarak tahmin edilmektedir. Yine bu oran gelişmekte olan her ülkenin kendi gayri safi hasılasının %4' u olarak hesaplanmaktadır.

Türkiye'nin 2011 Yılı Cari Fiyatlarla GSYH'sı 1.294.893.000.000 TL dir. ILO tarafından yapılan çalışmalara göre, Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkenin iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu meydana gelen maddi kayıplarının doğrudan (ödenen tazminatlar, tedavi

giderleri, iş günü kaybı ücretleri, hasar gören tesis veya malzemenin yenileme bedeli vb.) ve dolaylı maliyetlerden “Kazaya uğrayan işçi ile birlikte çalışan işçilerin ve diğer ekiplerdeki işçilerin kaza nedeniyle çalışmadıkları iş süreleri için ödenen ücretlerin maliyeti, kazada hasara uğrayan tesis, malzeme ve ekipmanın onarım ve bakımına yönelik maliyetler, kazanın gerektirdiği düzenlemeleri yapan yöneticilerin harcadığı zamanın ücretlerine yansıyan maliyeti, kaza geçiren işçi yerine alınan işçinin öğrenme suresinin maliyeti, sigortalı değil tedavi giderlerinin maliyeti, Devlet’in soruşturma görevlilerinin (polis, müfettiş, hakim, savcı, bilirkişilerin maliyeti vb.)” oluştuğu ifade edilmektedir.

İş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan doğrudan ve dolaylı maliyetler incelendiğinde, para ile net olarak ölçülemeyen dolaylı maliyetlerin, para ile nispeten sağlıklı ölçülebilen doğrudan maliyetlerin 4-10 kat daha fazlası olduğu yapılan araştırmalarda ifade edilmektedir. ILO’nun yaptığı çalışmalar göz önüne alındığında Türkiye’de 2011 yılında iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan tahmini ekonomik kayıp yaklaşık 52 milyar TL’dir. (2011 GSYH x %4) (1.294.893.000.000 x 0,04) • Türkiye’nin 2011 yılı Merkezi Yönetim Bütçe büyüklüğünün yaklaşık 314 milyar TL olduğunu düşünürsek 2011 yılında toplam bütçe büyüklüğümüzün 1/6 sı kadar bir rakam sadece iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan maliyetlere sarf edilmektedir.

Yine 2011 yılı bütçe rakamlarına bakıldığında Sağlık Bakanlığı bütçesinin yaklaşık 17 milyar TL, Mili Eğitim Bakanlığı Bütçesinin 34 milyar TL, Çalışma Sosyal Güvenlik Bakanlığı bütçesinin yaklaşık 36 milyar TL olduğu görülmektedir. 2011 yılında iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan ekonomik kaybın yaklaşık 52 milyar TL olduğu düşünüldüğünde bu kaybın ne kadar büyük bir kayıp olduğu biraz daha iyi anlaşılmaktadır.

SGK Aylık İstatistik Bültenine göre 2011 yılında SGK’nın toplam geliri yaklaşık 125 milyar TL, yine aynı yıl SGK’ nın toplam sağlık harcaması 36,5 milyar TL’dir.

Bu güne kadar yapılan gerek ülkemizde gerekse diğer ileri ülkelerde çalışmalarda iş kazalarından doğan maliyetlerin iki ana grupta toplandığı görülmektedir. Bunlardan birisi **direkt** (dolaysız) **maliyet** diğeri **indirekt** (dolaylı) **maliyet** olarak ifade edilmektedir. Bazı incelemelerde, direkt maliyet deyimi yerine **görünür, bilinen (hesaplanabilen) maliyet** veya **sigortalı değil maliyet** terimi, indirekt maliyet deyimi yerine bilinmeyen, **görünmez (gizli-hidden costs)** bu nedenle kolay hesaplanması güç **maliyet** veya **sigortalı değil (the noninsurable) maliyet** terimi kullanılmaktadır.

Bu nedenle, önce parametreleri kolayca belli olmayan kazaların **İNDİREKT MALİYET** lerin yani buzdağının görünmeyen kısmının nelerden oluştuğunu belirtelim. Bu tür maliyeti iki bölüme ayırabiliriz.

Şirket bazında hesaplanması çok zor olan ve iş kazalarını dolaylı etkileyen potansiyel maliyet:

Kaza nedeniyle kesintiye uğrayan üretim kaybının maliyeti,

Birlikte çalışanların kazadan dolayı korku veya psikolojik nedenlerle üretimde meydana gelen verim kaybının maliyeti,

Kazalının yerine alınan işçinin işe uyumunda oluşan verim kaybının maliyeti,

Malzeme, ekipman veya tesisin kaza nedeniyle hasara uğraması sonucu üretimin

kesintiye uğraması nedeniyle üretim kaybının maliyeti,

Kaza nedeniyle üretimde oluşan kalite bozukluğunun maliyeti,

Kazada yaralan işçinin iyileşip iş başı yaptıktan sonra veriminin düşmesinden dolayı oluşan maliyeti,

Şirket bazında hesaplanabilen ve iş kazalarına dolaylı etki eden potansiyel maliyet:

Bu tür maliyetler arasında ülkemizde özellikle aşağıda sıralananlar gösterilebilir.

Kazaya uğrayan işçi ile birlikte çalışan işçilerin ve diğer ekiplerdeki işçilerin kaza nedeniyle çalışmadıkları iş süreleri için ödenen ücretlerin maliyeti:

Genellikle, kaza olayı sırasında bütün ekip yaralanan işçiye yardımcı olabilmek veya olayı seyretmek ya da tartışmak yahut kazada hasar gören veya onun kullandığı makine ve ekipmana ihtiyaçları olduğu için çalışmalarına devam edemediklerinden işleri kesintiye uğrar. Keza, kazayı geçiren işçi ile birlikte çalışan diğer işçiler, işlerine tekrar başlasalar bile, yaralanan işçinin hele kaza ölümlü veya ağır yaralanma ise arkadaşlarının aralarında olmaması ve kazadan dolayı geçirdikleri şaşkınlık ve psikolojik bozukluk nedeniyle devam eden işlerini yapamaz duruma düşerler. Kazayı geçiren işçi usta ise veya yapılan işte önemli bir yeri varsa, kaza nedeniyle işten ayrılmasından veya çalışmasına ara vermesinden dolayı iş duraklar. Yaralanma ile sonuçlanan iş kazası olayı, çalışan diğer ekipleri de aynı şekilde etkileyebilir. Örneğin, kazanın meydana geldiği olay yerinin yakınlarında çalışan diğer bir ekibin verimi de büyük bir olasılıkla düşmesi nedeniyle iş kaybı meydana gelecektir. Çünkü, ilk önce bu ekiplerde çalışan işçiler işlerini bırakıp kazanın olduğu olay yerine giderek olayın sonuçlarını izlemek için işlerini durdurabilirler.

Daha sonra ise, işlerini yaparken bile, birbirleri ile kazanın oluşumu hakkında konuşmaları, kazada geçirdikleri korku ve şok, bu işçilerin işi kesintiye uğratar. Ayrıca, kaybedilen süre kayıplarına ek olarak ilk yardım istasyonuna veya revire ulaşımında yaralıya yardım eden diğer işçilerin süre kaybı yahut en yakın sağlık kuruluşuna ulaşımında yardımcı olan işçilerin üretim dışında kalması nedeniyle kaybedilen süreler için ödenmesi gereken ücretler de iş kazalarının indirekt maliyetine eklenmesi gerekir.

Meydana gelen iş kazasının zorunlu kıldığı “fazla mesainin” maliyeti:

Olaydan sonra yani işe tekrar başlamadan önce olay yerinin temizlenmesi, hasarlanan yerlerin veya bozulan ekipmanın onarılması gibi ekstra işlerin yapılması için belirli bir süre ile fazla mesai ücreti vererek işçi çalıştırılması gerekebilir. Öte yandan, yaralanan işçi bir kaç gün içinde iş başı yapamayacaksa, yapması gereken veya yarım bıraktığı işi için birlikte çalıştığı ekipten birine veya başka ekipten birine ya da birkaçına fazla çalışma yaptırılması gerekebilir. Bütün bunların parasal karşılığı da indirekt maliyetler arasında yer alır.

Kazada hasara uğrayan tesis, malzeme ve ekipmanın onarım ve bakımına yönelik maliyet:

Yaralanma olayı, işçinin yaralanmasının dışında işyerindeki tesis, araç ve gereçlerin hasar görmesine neden olabilir. Tesisin, araç ve gerecin yahut malzemelerin onarılması veya bakımları için harcanan süre ile ilgili kayıplarının parasal karşılığı da indirekt maliyete katılması gerekir.

Kazanın gerektirdiği düzenlemeleri yapan yöneticilerin harcadığı zamanın ücretlerine yansıyan maliyeti:

Burada sözü edilmek istenen fazla mesai değildir. Normal durumda gerekli olmayan ancak, meydana gelen kaza ile ilgili olarak kazanın zorunlu kıldığı yeni yapılan düzenlemeler için ayrılan sürenin maliyetidir. Burada yöneticilerin esas işleri engellenmektedir. Örneğin, kaza

ile ilgili olarak idarece doldurulan formlar için harcanan süre ile direkt maliyetlerle ilgili olmayan diğer süre kayıplarının parasal karşılığıdır. İş yerinde tutulmakta olan iş kazası kayıt formları ile İş ve Sosyal Sigortalar yasal mevzuat gereği zorunlu olan formların da doldurulması gerekmektedir. İşte buradaki fazladan yapılan işin süre kayıplarının parasal karşılığı da indirekt maliyete katılması gerekir.

Kaza geçiren işçi yerine alınan işçinin öğrenme süresinin maliyeti:

Eğer yaralanan işçi uzun süreli istirahatli olduğundan veya öldüğünden iş başı yapamıyorsa yerine yeni işçi alınıp alınmayacağına karar verilir. Yeni bir işçi alındığında bu işçinin işe ve arkadaşlarına uyumu, işçinin iş için eğitilmesi, şirket politikalarının öğretilmesi için geçen süreler de kazanın indirekt maliyetine eklenebilir. Çünkü, belli bir süre geçinceye kadar bu işçilerin eski işçiler kadar tam verimli olması mümkün değildir.

Yeni işçinin işe uyumunda geçen süre kayıplarının parasal karşılığı da indirekt maliyete katılması gerekir.

Sigortalanmamış tedavi giderlerinin maliyeti:

Kazaya uğrayan işçi, bazı durumlarda özellikle büyük kentlerde SSK dispanseri veya hastanesi bulunduğu halde bu işçinin işletmeye zaman kaybı vermemesi veya acil durum nedeniyle çevresinde SSK dispanseri ve hastanesi bulunmadığı ya da uzak olduğu için özel hastanede tedavi ettirilmiştir. Her iki durumda da tedavi giderleri, özel sağlık kurumları ile sigorta anlaşması yoksa giderlerin tümü işverence ödenmektedir. Türkiye’de SSK hastaneleri veya dispanserleri bazı nedenlerle yetersiz olduğundan örneğin uzuv kopmalarında kaza geçiren işçi, özel cerrahi hizmetleri veren hastanelere götürülmektedir.

Bu nedenle, işveren tarafından ödenen bu giderlerin de indirekt maliyete katılması gerekir.

Devlet’ in soruşturma görevlilerinin (polis, müfettiş, hakim, savcı, bilirkişiler v.b.) ya da medya elemanlarının işyerindeki üst düzey yöneticilerine kaybettirdikleri iş sürelerinin maliyeti:

İş yerinde meydana gelen iş kazası, ciddi bir yaralanma veya ölümle sonuçlandı ise, yapılan yasal soruşturmalarla ilgili olarak üst düzey yöneticilerin uğradıkları iş kayıplarından ötürü diğer giderler de ortaya çıkar. Diğer bir anlatımla, olaydan kısa bir süre sonra, resmi makamlardan sırasıyla polis veya jandarma, Savcı, Hakim, Sosyal Sigortalar Kurumu ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Müfettişleri birer birer gelip, olay yeri ve çevresinde incelemeler yapacaklardır. Ayrıca, açılan tazminat davaları nedeniyle olay yerine gelen savcı ve bilirkişiler ile beraber iş yeri yetkilileri, kaza soruşturmasına konsantre olduklarından, kendi işleri üzerindeki kontrolleri azalacaktır.

Dolayısıyla, üretim hedeflerinde olumsuz etki yaratılacak ve proje bitim süresi de uzayacaktır. Bu durum, belki de indirekt maliyetlerin miktarı açısından belirlenmesi de en zor olanıdır.

HESAPLANABİLEN MALİYET (DİREKT MALİYET) (Sigortalanabilen-the insurable costs) görünen maliyet:

Direkt maliyetler, iş kazaları sonucu meydana gelen zararların ödenmesi ile kazayı müteakip yapılan tedavi için yapılan parasal ödemelerin toplamıdır. Bu maliyetler, genellikle sigortalanabilen ve belirli para miktarını gösterir. Ülkemizde ödenmekte olan bu tür maliyetler arasında aşağıda sıralananlar gösterilebilir.

Tedavi harcamaları,

Kaza sonucu ölen işçinin yakınlarına veya sakatlanan işçi için ödenen tazminatlar,

Açılan davalar nedeniyle ödenen avukatlık ücretleri ve mahkeme giderleri,

SGK'na ödenen iş kazaları ve meslek hastalıkları primleri, olası iş kazalarına ve meslek hastalıklarına karşı ödenen mali mesuliyet veya All Risk sigortaları primlerinin toplamıdır. (Tan,O.,Bütüner,O.,Uzun,D.,2010)

Mali kayıplarla ilgili araştırmalardan elde edilen bilgilere göre mali kayıpların çok yönlü olduğu görülmektedir. Ancak 5510 sayılı kanunumuza göre iş kazası tanımı sadece çalışanın zarar görmesi üzerine yapıldığı için, Ekler bölümünde tablo başlıkları verilen SGK'nın topladığı verilerde bu tanıma uygun olarak sadece çalışanların iş günü ve iş göremezliklerine yönelik olduğu görülmektedir. Literatür taramalarında tanımlanan diğer kayıplara yönelik herhangi bir verinin toplanmadığı dikkat çekicidir.

Ayrıca 2012-2016 TÜİK Resmi İstatistik Programının Ekler bölümünde detayı verilmiş olan çalışma gruplarına baktığımızda iş kazalarına yönelik herhangi bir çalışma grubu oluşturmadığını görülmektedir.

SGK istatistikleri incelendiğinde ise iş kazalarının neden olduğu mali değer detayının olmadığını, ekler bölümünde tablo başlıkları verilen istatistiklerin 5. bölümünde toplam sağlık harcamaları başlığı altında değer verildiği, bu değer ne kadarının iş kazası, meslek hastalığı veya normal hastalıklara ait olduğuna yönelik bilgi bulunmamaktadır.

4. ULUSAL VE ULUSLARARASI İSTATİSTİK AJANSLARININ İŞ KAZALARINA AİT HESAPLAMA YÖNTEMLERİ

İş Kazası İstatistikleri

Ulusal mevzuatlardaki farklılıklar nedeni ile ülkeden ülkeye hatta bir ajanstan diğerine endüstriyel kazalar hakkındaki istatistiklerin hazırlanmasında kullanılan yöntemler çok geniş çapta değişiklikler gösterebilmektedir. İstatistik bilgilerini derleyen kaynaklar aşağıda gösterildiği gibidir:

Ulusal istatistik ofisleri

Tazminat ajansları

Ulusal sigorta veya sosyal sigorta ajansları

İş teftiş kuruluşları

Kaza önleme ajansları

1998 yılında Cenevre'de gerçekleştirilen 16. Uluslar arası Çalışma İstatistikçileri Konferansında (ICLS) alınan ilke kararında (resolution) aşağıdaki istatistik terimlerinin göz önüne alınması kararlaştırılmıştır.

Mesleki kaza

Mesleki yaralanma

İş göremezlik

Söz konusu konferansta alınan ilke kararına göre, toplanan veriler istihdamdaki statülerine bakılmaksızın ülke çapında ekonominin tüm dallarındaki ve sektörlerindeki işçi, işveren ve kendi adına çalışanlar olmak üzere çalışanların tamamını kapsayacaktır.

İşgünü kaybına neden olan mesleki yaralanma olayları aşağıdaki hususlar için dikkate alınacaktır.

Toplam Olay Sayısı

Ölümlü Olaylar Sayısı

Ölümlü Olmayan Olaylar Sayısı

Geçici İş Göremezlik Olayları Sayısı

Meslek hastalığı olayları, kaza istatistikleri kapsamı dışında tutulmaktadır.

İş kazası istatistiklerinin oluşturulmasında kullanılan sayısal değerler arasındaki farklılıklar, karşılaştırmalı ölçüm değerlerinin dikkate alınmasıyla anlamlı hale getirilmektedir. Bu ölçüm değerleri sıklık, olabilirlik ve ağırlık oranlarıdır.

16. Uluslar arası İstatistikçiler Konferansında aşağıdaki iş kazası oranlarının hesaplanması karara bağlanmıştır.

Kaza Sıklık Oranı (Accident Frequency Rate)

Takvim yılı içerisindeki ölümlü ve/veya ölümlü olmayan mesleki yaralanmaların toplam sayısının, aynı yıl içerisinde referans grupta yer alan işçilerin çalışma saatlerinin toplamına bölünmesiyle elde edilen değer 1.000.000 katsayısı ile çarpılmasıyla hesaplanır.

Bununla ilgili bir örnek aşağıda gösterilmiştir:

850 işçinin çalıştığı bir işletmede, bir yıl içerisinde 100 iş kazasının meydana geldiği ve kaybedilen iş günü toplamının ise (yıllık izin, işe gelmeme, hastalık ve kaza gibi) 40.000 olduğu varsayalım. (1 yıl içerisinde 300 iş gününün bulunduğu ve 1 iş gününde 7.5 saat çalışıldığı kabul edilmektedir.)

Bu durumda kaza sıklık oranları, aşağıdaki formüle göre hesaplanacaktır:

$KSO = \frac{\text{Toplam Kaza Sayısı}}{\text{Toplam insan saat çalışma sayısı}} \times 1000000$

$KSO = 100 / (850 \times 300 \times 7.5) - (40.000 \times 7.5) \times 1.000.000$

$KSO = 62.01$

Kaza Ağırlık Oranı (Accident Severity Rate)

Takvim yılı içerisinde ölümlü ve/veya ölümlü olmayan mesleki yaralanmalardan dolayı toplam kayıp gün sayısının, aynı yıl içerisinde referans grupta yer alan işçilerin çalışma saatlerinin toplamına bölünmesiyle elde edilen değer 1000 katsayısı ile çarpılmasıyla hesaplanır.

Bu durumda, kaza ağırlık oranları aşağıdaki formüle göre hesaplanacaktır.

$KAO = \frac{\text{Kazalardan dolayı toplam kayıp gün sayısı}}{\text{toplam insan saat çalışma sayısı}} \times 1000$

Bu oranın hesaplanması sırasında eğer ölümlü iş kazası veya sürekli iş göremezlik durumu mevcut ise, kazalardan dolayı toplam kayıp gün sayısına, her ölümlü ve/veya sürekli iş göremezlik olayı için ayrı ayrı 7500 gün eklenmesi gerekmektedir.

Geçici iş göremezlik olaylarında, tıbbi işlemlerin süresi 1 günden daha az sürmesi durumları dikkate alınmamaktadır.

Kaza Olabilirlik Oranı (Accident Insidence Rate)

Takvim yılı içerisindeki ölümlü ve/veya ölümlü olmayan mesleki yaralanmaların toplam sayısının, aynı yıl içerisinde referans grupta yer alan işçilerin toplam sayısına bölünmesiyle

elde edilen değerin 100.000 katsayısı ile çarpılmasıyla hesaplanır. Bu oran, istatistik verilerinin elde edilmesi ve değerlendirilmesi açısından daha basit ve sade bir oranı temsil etmektedir. Oran tipleri çeşitli ülkelerde, istihdam edilen her 100.000 işçi, her 100.000 çalışan veya her 100.000 sigortalı işçi olarak dikkate alınmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) istatistiklerinde, Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) istatistikleri kaynaklı olarak alındığından dolayı, Türkiye için her 100.000 sigortalı işçi sayısına göre değerlendirme yapılmaktadır.

SSK istatistiklerinde, iş kolları bazında iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölümlerin sayısı ayrı ayrı verilmemekte, yalnızca genel toplamdaki ölümlerde iş kazası ve meslek hastalığı ayrımı yapılmaktadır. Bundan dolayı ILO tarafından düzenlenen yıllık istatistik raporlarında, iş kazaları oranları içerisine meslek hastalığı sonucunda meydana gelen ölümlerin de dahil edilmesi sonucunda, Türkiye'deki ölümlü iş kazası oranları normalde olması gereken değerden daha yüksek çıkmaktadır. (<https://osha.europa.eu>)

16. Uluslararası İstatistikçiler Konferansında alınan ilke kararlarına göre iş kazalarına yönelik istatistiklerin temelini oluşturan Kaza Sıklık Oranı, Kaza Ağırlık Oranı ve Kaza Olabilirlik Oranı hesaplarında sadece olaylardan zarar gören çalışan sayıları baz alınması, iş kazalarının oran hesaplarında literatür taramalarında tanımlanan ve mali kayıplara neden olan diğer başlıkların hesaba katılmaması dikkat çekicidir.

5. SGK TARAFINDAN ALINAN VERİLER

İş yerlerinde meydana gelen iş kazalarının SGK ya bildirilmesinde kullanılan "İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI BİLDİRİM FORMU" incelendiğinde;

İş Kazası Bilgileri:			
Kazaya Uğrayan Kişi Sayısı:	3		
Kaza İl:	Afyon	Kaza İlçe:	MERKEZ
Kaza Saati:	12:26:00	Kaza Tarihi:	10.01.2012
Kaza Adres:	asas asas asas		
Kazanın Gerçekleştiği Yer/Bölüm:	Çiftlik alanı - toprak ürünleri		
Kaza Sebebi Açıklama:	asadad		
Kaza Sebebi:	Elektrik sorunu - doğrudan temasa yol açan		
Kazaya Sebep Olan Araç/Gereç:	Yer düzeyindeki yüzeyler - yer ve tabanlar (kapalı veya açık, çiftlik toprağı, spor alanı, kaygan zemin, dağınık zemin, çivili kereste)		

Şekil 1: İş kazası bilgileri

İşyeri Bilgileri:	
İş Yeri No:	1-7022-02-02-1118134-06-07-83-000
İşyeri bağlı Bulunduğu Ünite:	SGK ULUCANLAR SOSYAL GÜVENLİK MERKEZİ
İşyeri bağlı Bulunduğu İl:	Ankara
Vergi Dairesi Adı:	999999
Vergi Dairesi No:	123456789
Kaza Günü İşyeri Vardiya Başlangıç Saati:	01:01:00
Kaza Günü İşyeri Vardiya Bitiş Saati:	01:01:00
İş Yeri Adres:	BALGATZİYABEY CAD.NO:6ANKARA
İş Yeri Unvan:	SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
İş Yeri Tel:	0
İş Yeri Faks:	0
Kaza Sonrası İş Yerinin Durumu:	Faaliyetini durdurdu

Şekil 2: İşyeri bilgileri

İş Kazası Bildirim Bilgileri:				
Bildirimi Hazırlayan:	İşveren Vekili			
Tc Kimlik No:	53416264382	Adı:	İBRAHİM	
Soyadı:	KAYA	Tel:	0	
Faks:	0	E-posta:	ikaya@mail.tr	
Bildirilen İşçi Sayısı:	Erkek:	108	Kadın:	44
	Çocuk:	5	Hükümlü:	5
	Eski Hükümlü:	5	Terör Mağduru:	5
	Stajyer/Çırac:	5	Özürlü:	5
	Toplam:	152		

Şekil 3: İş kazası bildirim bilgileri

Sigortalı Bilgileri:	
Adı Soyadı:	ÖZNR GÜNGÖR
Tc Kimlik No:	9999999999
Sicil No:	9999999999
Doğum Tarihi:	01.10.1980
Medeni Hali:	Evli
Uyruğu:	TÜRKİYE CUMHURİYETİ
Son İşe Giriş Tarihi:	27.12.2006
İlk İşe Giriş Tarihi:	05.01.2002
Öğrenim Durumu:	Okur-yazar
Mesleği:	Hemşirelik ile ilgili profesyonel meslek mensupları
Görevi:	İnsan kaynakları müdürleri
Ücretli İzin Gün Sayısı:	5
Prim Ödeme Durumu:	Sona Ermedi
Adresi:	0 0 0
İl/İlçe:	Ağrı / DOĞUBEYAZIT
İstihdam Durumu:	TÜM SİG.KOLLARI/YABNC UYR
Faks:	0
Tel:	0
E-posta:	-

Sigortalı Yakınının	Adı Soyadı:	NASER MURIC	
	Tc Kimlik Numarası:	99172144940	
	Adresi:	0	
Mesleki Eğitim Almış mı?:	Hayır		
İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Almış mı?:	Hayır		
Kaza Günü İşbaşı Saati:	01:01:00		
Sigortalı Kazadan Sonra Ne Yaptı?:	Çalışmayı bir süre sonra bıraktı		
İşi Bırakma Tarihi:	11.01.2012	İşi Bırakma Saati:	18:23:00
Kaza Anında Yürütmekte Olduğu Genel Faaliyet:	Depolama - tüm türler		
Kaza Anında Yürütmekte Olduğu Özel Faaliyet:	Makinenin beslenmesi, makinenin boğaltılması		
Özel Faaliyet Sırasında Kullandığı Araç/Gereç:	Yer düzeyindeki yüzeyler - yer ve tabanlar (kapalı veya açık, çiftlik toprağı, spor alanı, kaygan zemin, dağınık zemin, çivili kereste)		
Yaralanmaya Neden Olan Olay:	Elektrikle doğrudan temas, elektrik yüklenmenin bedene alınması		
Yaranın Türü:	Açık kırıklar		
Yaranın Vücuttaki Yeri:	Yüz bölgesi		
Yaralanmaya Neden Olan Araç/Gereç:	Yer düzeyindeki yüzeyler - yer ve tabanlar (kapalı veya açık, çiftlik toprağı, spor alanı, kaygan zemin, dağınık zemin, çivili kereste)		
Kaza Sonucu İş Göremezliği:	Var		
Kaza Sonucu İş Göremezlik Durumu:	Yaralanma		
Kazadan Dolayı İşgünü Kaybı:	8		
Kazanın Gerçekleştiği Yer:	İş Yerinde		
Kazanın Gerçekleştiği Ortam:	Çalışırken		
Çalışılan Ortam:	Sürekli olarak çalıştığı sabit işyeri (örn: Atölye, İşyeri, Büro, Ek Bina vb...)		
Çalışılan Çevre:	Bakım alanı, onarım atölyesi		
Tıbbi Müdahale Yapıldı mı? :	Yapıldı		
Tıbbi Müdahale Yapan Kişi:	aSASDADad	Tıbbi Müdahale Yapılan Yer:	FGHFBCX
Tıbbi Müdahale Yapılan İl:	Eskişehir	Tıbbi Müdahale Yapılan İlçe:	SIVRİHISAR
Tıbbi Müdahale Yapılan Tarih:	10.01.2012	Tıbbi Müdahale Yapılan Saat:	12:26:00
Bildirim Tarihi:	24.01.2012	Bildirim Saati:	10:56:11

Şekil 4: Sigortalı bilgileri

Kaynak: (iş kazası ve meslek hastalığı bildirim formu kullanım klavuzu 2012 SGK)

Şekil 1, 2, 3, 4'de alınan bilgiler çalışanın zarar görmesine yönelik olup işyerinde meydana gelen diğer ortam zararlarına yönelik herhangi bir bilgi alınmamaktadır.

6. UYGULAMA DETAYLARI

Araştırma sonuçlarına göre; Türkiye'de 2005 yılında meydana gelen iş kazaları sonucu tarım sektöründe 141.203, sektörler toplamında 13,3 Milyon işgünü kaybı gerçekleşmiş ve bunun toplam maliyeti tarım sektöründe 2 Milyon\$, sektörler toplamında ise 195,9 Milyon\$ olmuştur. SGK verileri (Anonim 2008a) ise Türkiye'de iş kazası ve meslek hastalıklarının yıllık toplam maliyetinin yaklaşık 4 Milyon YTL olduğu nu bildirmektedir. 2005 yılı Eurostat tahminlerine göre 2000 yılında 15 AB üyesi ülkesinde iş kazaları sonucu yılda 150 milyon işgücü kaybı oluşmuştur ve bunun toplam maliyetinin 55 Milyar Euro olduğu tahmin edilmektedir. (ÜNAL H. G., K. YAMAN ve A. GÖK)

2007 yılı içerisinde SGK kayıtlarına göre metal iş kolunda 79 olumlu iş kazası meydana geldiğinden hak sahiplerine olum aylığı bağlanmıştır. Bir yıllık olumlu iş kazası nedeniyle hak sahiplerine sağlanan maaş için yapılan ödeme aşağıdadır.

1 kişi için asgari ücretten 1 aylık maaş	463,64 TL
1 kişi için asgari ücretten 1 yıllık maaş	463,64x12 5.563,68 TL
Toplam	5.563,68 x 79 439.530,72 TL

İş kazasından dolayı gecici, sürekli ve olum aylığı için ödenen toplam maliyet aşağıdadır.

Toplam gecici iş göremezlik için ödenen	6.043.336 TL
Toplam sürekli iş göremezlik için ödenen	1.184.274 TL
Toplam olum aylığı için ödenen	439.530TL
Metal işkolunda toplam	7.667.140 TL

Metal iş kollarında meydana gelen kazalar toplam iş kazalarının %23'u olduğu ve görünmez maliyetlerinde görünen maliyetlerin 5 katı olduğu göz önüne alındığında iş kazalarının toplam maliyeti aşağıdadır.

Toplam: %100'u33.335.391X5=166.676.957TL (Demir, E. 2008)

İş kazalarının maddi ve manevi bir çok zararı vardır. İş kazaların yol açtığı kuşkusuz en bariz ve en önemli manevi zarar insan hayatı kaybıdır. Her kaza ölümle sonuçlanmasa bile, her çeşit işle ilgili hastalık, yaralanma ve sakatlanma yalnızca mağdur işçinin canını yakmaz, aynı zamanda ailesini ve dostlarını da üzüntüye boğar. Hatta bazı iş kazalarının fiziksel zararları olduğu gibi psikolojik etkileri de vardır. İş kazalarının ayrıca bir çok maddi zararı vardır. Bu zararların boyutları özellikle ABD'de çok iyi şekilde işverenlere iletilmektedir ve bu konu artık iş güvenliği literatürünün bir parçası haline gelmiştir.

Kısaca maddi zararlar, doğrudan ve dolaylı masraflara neden olurlar. Doğrudan masraflar genelde sigorta masrafları olarak bilinir. Dolaylı masraflar ise gizli masraflar olarak bilinir ve bu masraflar genelde hesaba katılmayan ama doğrudan masraflara göre daha çok maddi götürüsü olan masraflardır. Bunlara örnek olarak ilk yardım ve tıbbi müdahalelerle ilgili taşıma masrafları, kazadan dolayı oluşan işin akışında gecikmeler, verim ve moral düşüklüğü, yaralanan işçiye çalışmadığı sürede ödenmeye devam eden maaş, ekipman hasarı, mahkeme masrafları ve OSHA cezaları verilebilir. (Baradan,S. 2006)

TEİAŞ için elde edilen verilere göre, yıllara göre çalışan sigortalı sayıları, iş güvenliği eğitimi almış personel sayıları, iş kazası sayıları, ölümlü iş kazası sayıları, yıllık çalışma saatleri, iş göremezlik gün sayıları ve kazaların maliyetleri

TEİAŞ İş Kazalarının Yıllara Göre Genel Görünümü

Yıllar	İşçi Sayısı	Eğitilen Eleman Sayısı (İSG)	İş Kazası Sayısı	Ölümlü İş Kazası Sayısı	Yıllık Çalışma Saatleri	İş Göremezlik Gün Sayısı	Kaza Maliyeti (TL)
2003	9094	527	14	2	21.825.600	15283	4.261.825
2004	8745	590	21	3	20.988.000	22947	6.648.890
2005	8604	546	19	2	20.988.000	15550	3.956.395
2006	8500	596	21	2	17.136.000	15253	4.046.419
2007	8408	611	18	1	16.950.528	7854	2.083.562
2008	8074	520	19	3	19.377.600	30375	8.058.085
2009	8142	605	23	1	19.540.800	7978	2.963.290
2010	7940	544	22	1	19.540.800	8068	3.759.140
2011	8042	550	14	1	19.300.800	7696	3.662.773

Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, TEİAŞ’da her yıl çalışan personelin yaklaşık % 7’si İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) konusunda eğitilmektedir. Son yıllarda TEİAŞ’da meydana gelen iş kazası sayılarında belirgin bir değişiklik görünmezken, iş göremezlik gün sayılarında ve kaza maliyetlerinde, tedrici bir azalma olmuştur. İş göremezlik gün sayısı hesaplanırken, her bir ölüm vakası için 7500 iş gününün kaybedildiği varsayılmaktadır. Bu nedenle, 2008 yılında 3 ölümlü kaza meydana geldiği için, iş göremezlik gün sayıları ve kaza maliyetleri yüksek çıkmıştır. Ancak, kaza istatistikleri sadece bu verilere bakılarak kıyaslanamaz. Bunun için, genel kaza sıklığı, ölümlü kaza sıklığı, kaza frekansı ve kaza ağırlık hızı gibi değişik kıyaslama ölçütlerine bakmak daha sağlıklı olacaktır. (Ceylen, H.,2012)

7. DEĞERLENDİRME

Yapılan araştırmalarda iş kazalarının mali kayıpları ile ilgili ortak bir görüşün var olduğu görülmüştür. Bu ortak görüşe göre iş kazaları sonucunda kazanın hemen ardından meydana çıkan görünür (hesaplanabilen) mali kayıplar, kazadan sonraki zamanlarda kazanın etkisi ile ortaya çıkan görünmez (hesaplanamayan) mali kayıplardır.

Hesaplanabilen ve hesaplanamayan mali kayıpların neler olduğu konusunda da görüş birliği olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmalarda görünmez mali kayıpların, görünür mali kayıplardan 3-10 kat daha fazla olabileceği konusunda da fikir birliği olduğu görülmüştür. Ancak bu oranın nasıl hesaplanabildiği konusunda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Sadece görüşten ibarettir. Görünür (hesaplanabilen) mali kayıpların detayına baktığımızda;

Tedavi harcamaları,

Kaza sonucu ölen işçinin yakınlarına veya sakatlanan işçi için ödenen tazminatlar,

Açılan davalar nedeniyle ödenen avukatlık ücretleri ve mahkeme giderleri,

SGK'na ödenen iş kazaları ve meslek hastalıkları primleri,
Olası iş kazalarına ve meslek hastalıklarına karşı ödenen mali mesuliyet veya All Risk sigortaları primleri,
Zarar gören makine ve teçhizatın bakım, onarım veya yenilenme maliyetleri,
Geçici veya sürekli iş göremezlik maliyetleri, vb. konularında mali kayıpların olduğudur.

İş kazaları ile ilgili veri toplayan ulusal ve uluslar arası kuruluşların en önemlileri SGK ve ILO dur. Bu iki kurumun iş kazası tanımları arasında dikkat çekici farklılıklar vardır. ILO iş kazası tanımı kapsamına çalışanlar, makine, teçhizat ve ortamın gördüğü zararları alırken, SGK, 5510 sayılı kanunumuzda belirtildiği şekli ile sadece çalışanların gördüğü zararı iş kazası olarak değerlendirmekte makine, teçhizat ve ortamın gördüğü zararları iş kazası kapsamında değerlendirmemektedir. Buna göre SGK iş kazaları ile ilgili topladığı verilerde sadece iş göremezlik hedefine yönelik veri toplamaktadır. Tedavi harcamalarına yönelik özel bir veri toplamayıp SGK tarafından yapılan toplam sağlık harcamaları içinde değerlendirmektedir. Toplam sağlık harcamaları İş kazası, meslek hastalığı ve diğer hastalıkları içinde barındırmaktadır. SGK verilerinde toplam sağlık harcamalarının ne kadarı iş kazası tedavi giderleri, ne kadarı meslek hastalığı giderleri veya ne kadarı diğer sağlık giderleri olduğuna yönelik bir değerlendirme yoktur.

ILO nun topladığı verilerde ise yine geçici veya sürekli iş göremezlik verileri olduğu görülmektedir. Kaza Sıklık Oranı, Kaza Ağırlık Oranı ve Kaza Olabilirlik Oranı hesaplarında da sadece çalışanlara yönelik verilerin kullanılması makine, teçhizat ve ortamın gördüğü zararlara ait sayısal verilerin kullanılmaması, ILO ve SGK tarafından yayınlanan iş kazalarına ait verilerin gerçek mali kayıpların hesaplanmasından çok uzak olduğunu düşündürmektedir. İş kazası tanımının kurumlar arasında belirgin farklılıklar oluşturması iş yerlerinde meydana gelen ve zarar verici etkiye sahip olan olayların iş kazası olup olmadığı net olmadığından, zarar gören yapılarında iş kazası maliyetine katılıp katılmayacağı konusunda tereddütler vardır.

8. ÖNERİLER

- İş kazası tanımının ulusal ve uluslar arası kurumlar tarafından kabul edilmiş evrensel bir tanım olarak tanımlanması gerekmektedir.
- İş kazaları sonucunda meydana gelen mali kayıpların gerçeğe uygun olarak hesaplanabilmesi için yapılacak olan tanımın içeriğine uygun bir veri toplama yapısının geliştirilmesi gerekmektedir.
- İş yerleri, iş kazası sonucunda yaptıkları temizlik, bakım onarım, yenileme, eğitim, vb. masraflarını genel gider kaleminden çıkarıp iş kazası giderleri kalemi altına toplamaları ve bunları yayınlamalıdır.
- İş kazaları sonucu meydana gelen mali kayıpların bugün ifade edildiğinin çok üzerinde olduğu açık bir şekilde görülmektedir. 3-10 katı gibi analize dayalı olmayan ifadeler yerine, iş yerlerine veri toplama konusunda yardımcı olunması gerekmektedir.

9. SONUÇ

Yapılan araştırmalarda iş kazası tanımının farklı kurumlar tarafından farklı şekilde yapıldığı, her kurumun kendi hedefine uygun bir tanım yaptığı görölmüştür.

İLO ve WHO iş kazalarına istatistiksel yönden bakarken 5510 sayılı kanunumuz ve buna bağlı olarak SGK, çalışanın kaza sonucu elde edeceği haklar yönünden bakmaktadır.

Bu bakış farklılıkları iş kazalarının maliyetlerinin net olarak ortaya konmasını zorlaştırmaktadır.

İş yerleri ise kazalara 5510 sayılı kanun çerçevesinde baktığı için kaza sırasında meydana gelen makine, ortam vb kayıpları bakım onarım ve genel giderler kapsamında değerlendirmekte ve bunlarla ilgili kazalara yönelik bilgi sunmamaktadırlar.

Bu bilgiler ışığında iş kazalarında meydana gelen mali kayıpların boyutu hakkında kesin bir yargıya varılması mümkün olmamıştır.

KAYNAKLAR

Baradan,S. ‘Türkiye İnşaat Sektöründe İş Güvenliğinin Yeri ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslaması’ DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi 2006 Cilt: 8 Sayı: 1 s. 98

Bütüner, O., Uzun,D. ‘İş Kazalarının Maliyetleri ve Hesaplamaları Üzerine Bir Araştırma’ MYO-OS 2010- Ulusal Meslek Yuksekokulları Öğrenci Sempozyumu,Düzce

Ceylen, H., ‘Türkiye’deki Elektrik İletim tesislerinde Meydana Gelen İş Kazalarının Analizi’ Electronic Journal of Vocational Colleges 2012

DDK, (2008) ‘T.C. Cumhurbaşkanlığı, Devlet Denetleme Kurulu Araştırma ve İnceleme Raporu’,

Demir, E. ‘Metal İş Kolunda İş Güvenliği ve İş Kazalarının Maliyeti’ ÇSGB İSG İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi 2008 YIL: 8 SAYI: 40

Erdut, Zeki, (2004), ‘Liberal Ekonomi Politikaları ve Sosyal Politika, Çalışma ve Toplum Dergisi2, S:2, ss.11-37

Hamalainen Päivi, Kaija Leena Saarela , Jukka Takala (2009) ‘Global trend according to estimated number of occupational accidents and fatal workrelated diseases at region and country level, Journal of Safety Research’ 40, ss.125–139

https://osha.europa.eu/fop/turkey/tr/publications/document.2005-08-24.is_kazasi_istatistikleri (Erişim tarihi 08.11.2013)

ILO Introductory Report: Global Trends and Challenges on OHS -2008(XIX World Congress on Safety and Health at Work)

ILO (International Labour Office), <http://laborsta.ilo.org>.

ILO (2009), ILO standards on occupational safety and health Promoting a safe and healthy working environment, General Survey concerning the Occupational Safety and Health Convention, 1981 (No. 155), the Occupational Safety and Health Recommendation, 1981 (No. 164), and the Protocol of 2002 to the Occupational Safety and Health Convention, 1981, International Labour Conference, 98th Session, 2009. Report III (Part 1B). Third item on the agenda: Information and reports on the application of Conventions and Recommendations. Report of the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations (articles 19, 22 and 35 of the Constitution),

http://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/98thSession/ReportsubmittedtotheConference/WCMS_103485/lang--en/index.htm (Erişim Tarihi:01.03.2012)

İş Kazası ve Meslek Hastalığı Bildirim Formu Kullanım Kılavuzu 2012 SGK

Jorma Rantanen, Basic Occupational Health Services, Ed. Suvi Lehtinen, 3rd Revised Edition, Helsinki, World Health Organization, Finnish Institute of Occupational Health, 28 September 2007, s. 5.

Koray, Meryem (2001), ‘Küreselleşme Süreci ve Ulus Devlet, Ekonomi, Siyaset Tartışmaları, Küreselleşme ve Ulus- Devlet, Yıldız Teknik Üniversitesi, Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayını’,

Kuru, Onan (2000), ‘İş Sağlığı ve Güvenliğinde Yeni Oluşumlar’, TİSK İşveren Dergisi, Ankara, Cilt: 28, Sayı: 8, s. 5

Kutal, M. Erhan, A. (1997). ‘İş Kazası’, Bir Numara Yayınları, Ekonomi Ansiklopedisi, 1 Numara ve Hearst Yayıncılık-PaymaG Yayınları, Güncelleştirilmiş Basım (CD).

Özkılıç, Ö. (2005). ‘İş Sağlığı Ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri Ve Risk Değerlendirme Metodolojileri’, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) Yayın No: 246, Mart,

Rantanen, Jorma, (2010), ‘Grand Challenges for Occupational Health from Globalization Journal of Occupational Safety and Health’ 18: 167-171

SGK, (2010-2012) ‘‘SGK İstatistik Yıllıkları’’, SGK Yayını, Ankara

SGK, ‘‘SGK İstatistik Yıllıkları’’, SGK Yayını, Ankara, 1984-2009.

Tan, O., ‘Santiyelerde Olusan İş Kazalarının İşverene Maliyeti Ve Hesaplama Yöntemleri’ İstanbul

Tekelioğlu, M. (1994b). ‘İşçi Sağlığı Ve İş Güvenliğinin Ekonomik Boyutu’, Mühendis Ve Makine Dergisi, Cilt:35, Sayı:419, Aralık. ss. 31-34.

The World Health Organization, Occupational Health Page,

TMMOB (2011). TMMOB İstanbul İl Koordinasyon Kurulu, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Alanında Temel Bilgiler. İstanbul, <http://www.ikkistanbul.org/is%20kazalari%20%28web%29.pdf>, (Erişim Tarihi: 08.11.2013)

TÜİK Resmi İstatistik Programı 2012-2016

Ulusan, İlhan; ‘Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu, Kazancı’, İstanbul-1990 s.72

Ünal H. G., K. Yaman ve A. Gök, ‘‘Türkiye’de tarımsal iş kazaları ve meslek hastalıklarının maliyeti üzerine bir araştırma’’ TARIM BİLİMLERİ DERGİSİ 2008, Cilt 14, Sayı 4

http://www.who.int/occupational_health/en/, (Erişim Tarihi: 08.11.2013).

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (2006)

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (2012)

EKLER

SGK Yıllık İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri Tablo Başlıkları

Tablo 3.1- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalılardan İşlemi Tamamlanan İş Kazaları, Meslek Hastalıkları, Sürekli İş Göremezlik, Ölüm Vak'aları Ve Standardize İş Kazası Oranlarının Faaliyet Gruplarına Ve Cinsiyete Göre Dağılımı,

Tablo 3.2- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalılardan İşlemi Tamamlanan İş Kazaları Ve Meslek Hastalıkları Vak'aları Sonucu Toplam Geçici İş Göremezlik Süreleri İle Hastanede Geçen Günlerin Faaliyet Gruplarına Ve Cinsiyete Göre Dağılımı,

Tablo 3.3- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalılardan İşlemi Tamamlanan İş Kazaları, Meslek Hastalıkları, Sürekli İş Göremezlik ve Ölüm Vak'alarının İllere ve Cinsiyete Göre Dağılımı,

Tablo 3.4- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalılardan İşlemi Tamamlanan İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Vak'aları Sonucu Toplam Geçici İş Göremezlik Süreleri İle Hastanede Geçen Günlerin İllere ve Cinsiyete Göre Dağılımı,

Tablo 3.5- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların İş Kazaları Vakalarının Yaş Gruplarına ve Cinsiyete Göre Dağılımı,

Tablo 3.6- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların Meslek Hastalıkları Vakalarının Yaş Gruplarına Ve Cinsiyete Göre Dağılımı,

Tablo 3.7- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların İş Kazası Ve Meslek Hastalığı Vakalarının Meslek Gruplarına Göre Dağılımı,

Tablo 3.8- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların Geçirdiği İş Kazalarının Kaza Sebeplerine Göre Dağılımı,

Tablo 3.9- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların İş Kazaları Sonucu Oluşan Yaralarının Vücuttaki Yeri,

Tablo 3.10- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların İş Kazaları Sonucu Oluşan Yaralarının Çeşidi,

Tablo 3.11- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların Meslek Hastalıklarının Türüne Göre Dağılımı,

Tablo 3.12- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların İş Kazalarının İş Yerinde Çalışan Sigortalı Sayılarına Göre Dağılımı,

Table 3.13- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların Meslek Hastalıklarının İş Yerinde Çalışan Sigortalı Sayılarına Göre Dağılımı Ve Oranı,

Tablo 3.14- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların İş Kazası Ve Meslek Hastalığı Vakalarının Sigortalının Son İşveren Nezdindeki Çalışma Süresine Göre Dağılımı,

Tablo 3.15- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların İş Kazalarının Meydana Geldiği Saatlere Göre Dağılımı,

Tablo 3.16 -5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların İş Kazalarının Meydana Geldiği İş Saatlerine Göre Dağılımı,

Tablo 3.17- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların İş Kazalarının Geçici İş Göremezlik Sürelerine Göre Dağılımı,

Tablo 3.18-5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların Meslek Hastalıklarının Geçici İş Göremezlik Sürelerine Göre Dağılımı,

Tablo 3.19- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalıların Sürekli İş Göremezlik Sebebinin İş Kazası ve Meslek Hastalığına Göre Dağılımı,

Tablo 3.20- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalılardan İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sonucu Ölenlerin Ölüm Sebebine Göre Dağılımı,

Tablo 3.21- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalılardan Yıl İçinde Sürekli İş Göremezlik Durumuna Girenlerin Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı,

Tablo 3.22- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalılardan İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sonucu Ölenlerin Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı,

Tablo 3.23- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalılardan Yıl İçinde Sürekli İş Göremezlik Durumuna Girenlerin İş Göremezlik Derecelerine Göre Dağılımı,

Tablo 3.24- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalılardan Sürekli İş Göremezlik Durumunda Olanların İş Göremezlik Derecelerine Göre Birikimli Dağılımı,

Tablo 3.25- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Aktif Sigortalılardan İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sonucu Ölenlerin Yıl İçinde Gelir Bağlanan Hak Sahipleri Sayısı,

Tablo 3.26- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Sigortalılardan İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sigortasından Gelir Alanların Birikimli Sayıları,

Tablo 3.27- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Sigortalılardan Sürekli İş Göremezlik Geliri Alanların Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı,

Tablo 3.28- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Sigortalılardan Sürekli İş Göremezlik Geliri Alanların Çalışma, Gelir Ve Aylık Alma Gruplarına Göre Dağılımı,

Tablo 3.29- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Sigortalılardan İş Kazaları İle Meslek Hastalıkları Sigortasından Ölüm Geliri Alan Hak Sahiplerinin Yaş Gruplarına Göre dağılımı,

Tablo 3.30- İş Kazası Sıklık (*) ve Ağırlık (**) Hızları,

SGK Yıllık Mali İstatistikleri Tablo Başlıkları

Tablo 5.1- 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Pasif Sigortalıların Emekli Aylığı Seviyeleri ve Prime Esas Kazanç Tutarları,

Tablo 5.2 - 5510 Sayılı Kanununun 4-1/b Maddesi (Bağımsız Çalışanlar 1479 S.K.) Kapsamındaki Sigortalıların Prim ve Aylık Tutarları,

Tablo 5.3 - 5510 Sayılı Kanununun 4-1/b Maddesi (Tarımsal Faaliyette Bulunanlar 2926 S.K.) Kapsamındaki Sigortalıların Prim ve Aylık Tutarları,

Tablo 5.4 - 5510 Sayılı Kanununun 4-1/c Maddesi Kapsamındaki Emeklilerin Aylık Seviyeleri,

Tablo 5.5- Sosyal Güvenlik Kurumu Gelir ve Gider Dengesi,

Tablo 5.6- Sosyal Güvenlik Kurumu Prim Gelirleri, Emekli Aylığı ve Sağlık Ödemeleri,

Tablo 5.7 - 5510 Sayılı Kanununun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Sigortalıların Prim Gelirleri, Emekli Aylığı ve Sağlık Ödemeleri,

Tablo 5.8 - 5510 Sayılı Kanununun 4-1/b Maddesi Kapsamındaki Sigortalıların Prim Gelirleri, Emekli Aylığı ve Sağlık Ödemeleri,

Tablo 5.9 - 5510 Sayılı Kanununun 4-1/c Maddesi Kapsamındaki Kamu Çalışanlarının Prim Gelirleri, Emekli Aylığı ve Sağlık Ödemeleri,

Tablo 5.10 - Sosyal Güvenlik Kurumu (4-1/a, 4-1/b, 4-1/c) Toplam Sağlık Harcamaları,

Tablo 5.11 - Sosyal Güvenlik Kurumu Toplam Sağlık Harcamaları,

Tablo 5.12 - Sosyal Güvenlik Kurumu Konsolide Nakit Akım Tabloları,

Tablo 5.13 - Sosyal Güvenlik Kurumuna Yapılan Bütçe Transferleri,

TÜİK RESMİ İSTATİSTİK PROGRAMI 2012-2016

Konulara Göre Çalışma Grupları

İstatistiksel Altyapı

- (1) Adres Kayıt Sistemi
- (2) Ulusal Adres Veri Tabanı
- (3) İş Kayıtları Sistemi
- (4) Tarımsal İşletme Kayıt Sistemi
- (5) Sınıflamalar

Sosyal Ve Demografik İstatistikler

- (6) Nüfus Ve Demografi İstatistikleri
- (7) İşgücü Piyasası İstatistikleri
- (8) Eğitim İstatistikleri
- (9) Kültür Ve Spor İstatistikleri
- (10) Sağlık İstatistikleri
- (11) Tüketim Harcamaları, Yoksulluk Ve Gelir Dağılımı İstatistikleri
- (12) Sosyal Koruma İstatistikleri
- (13) Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri
- (14) Yaşam Memnuniyeti Araştırması
- (15) Suç Ve Adalet İstatistikleri
- (16) Seçim İstatistikleri
- (17) Turizm İstatistikleri
- (18) Uluslararası Göç İstatistikleri

Makroekonomik İstatistikler

- (19) Ulusal Hesaplar Ve Para, Banka, Maliye İstatistikleri
- (20) Fiyat İstatistikleri Ve Endeksler
- (21) Dış Ticaret İstatistikleri Ve Endeksleri
- (22) Satınalma Gücü Paritesi
- (23) Kalkınma Yardımları İstatistikleri
- (24) Kamu Alımları İstatistikleri

İş İstatistikleri

- (25) Yıllık İş İstatistikleri
- (26) Kısa Dönemli İş İstatistikleri
- (27) Enerji İstatistikleri
- (28) Ulaştırma İstatistikleri
- (29) Bilim, Teknoloji Ve Bilgi Toplumu İstatistikleri
- (30) Haberleşme İstatistikleri
- (31) Mali Aracı Kuruluş İstatistikleri

Tarım İstatistikleri

- (32) Bitkisel Üretim İstatistikleri
- (33) Tarımsal Yapı İstatistikleri
- (34) Hayvansal Üretim İstatistikleri
- (35) Su Ürünleri İstatistikleri
- (36) Tarımsal Ekonomik Hesaplar
- (37) Gıda Güvenliği İstatistikleri
- (38) Ormancılık İstatistikleri
- (39) Uzaktan Algılama

Çevre İstatistikleri

- (40) Çevre İstatistikleri